

MEHNAT MIGRATSIYASI SHAROITIDA XOTIN-QIZLARNING RUHIY FAROVONLIGINI BELGILOVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK VA SOTSIOMADANIY OMILLAR

D.O.Axmedova¹

1. ISFT instituti "Psixologiya va pedagogika" kafedrası dotsenti, Sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Elektron pochta: axmedovadildora4@gmail.com <https://>

Mas'ul muallif: Axmedova Dildora Olimjonovna, ISFT instituti
"Psixologiya va pedagogika"
kafedrası dotsenti, Sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Elektron pochta:
axmedovadildora4@gmail.com <https://>.

e-mail:
axmedovadildora4@gmail.com

Accepted: 19 Avgust 2026
Published: 19 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Axmedova, D. O. MEHNAT MIGRATSIYASI SHAROITIDA XOTIN-QIZLARNING RUHIY FAROVONLIGINI BELGILOVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK VA SOTSIOMADANIY OMILLAR / D. O. Axmedova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 8, № 1. — B. 9–15.

Annotatsiya. Mazkur maqolada mehnat migratsiyasi sharoitida xotin-qizlarning ruhiy farovonligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik va sotsiomadaniy omillar empirik jihatdan tahlil qilingan. Natijalarda ta'lim darajasi emotsional refleksiya, faol moslashuv va kognitiv barqarorlikni kuchaytiruvchi resurs sifatida namoyon bo'lgan. Beqaror yashash sharoitlari xavotir, falokatlashtirish, o'rganilgan o'zlik va xavfni bo'rttirishni kuchaytirishi aniqlangan. Oilaviy majburiyatlar emotsional o'zini boshqarish va empatik sezgirlikni rivojlantirishi bilan birga, vaziyatli va shaxsiy xavotirlanishning oshishi bilan ham bog'langan. Tadqiqot natijalari migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligini ta'minlashda emotsional regulatsiya, kognitiv moslashuvchanlik, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va barqaror yashash sharoitlarining muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mehnat migratsiyasi, migrant xotin-qizlar, ruhiy farovonlik, ijtimoiy-madaniy moslashuv, psixologik distress, emotsional intellekt, empatiya, xavotirlanish, psixologik himoya, kognitiv xatolar.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ФАКТОРЫ ПСИХИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ЖЕНЩИН В УСЛОВИЯХ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ

Аннотация. В статье представлен эмпирический анализ социально-психологических и социокультурных факторов, определяющих психическое благополучие женщин в условиях трудовой миграции. Установлено, что образование выступает ресурсом эмоциональной рефлексии, активной адаптации и когнитивной устойчивости. Нестабильные условия проживания связаны с усилением тревожности, катастрофизации, выученной беспомощности и преувеличения опасности. Семейные обязательства способствуют развитию эмоциональной саморегуляции и эмпатической чувствительности, но одновременно связаны с повышением ситуативной и личностной тревожности. Полученные результаты подтверждают значение эмоциональной регуляции, когнитивной гибкости, социальной поддержки и стабильной среды проживания для сохранения психического благополучия женщин-мигрантов.

Ключевые слова: трудовая миграция, женщины-мигранты, психическое благополучие, социокультурная адаптация, психологический дистресс, эмоциональный интеллект, эмпатия, тревожность, психологическая защита, когнитивные искажения.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL AND SOCIOCULTURAL FACTORS DETERMINING WOMEN'S MENTAL WELL-BEING IN THE CONTEXT OF LABOUR MIGRATION

Abstract. The article presents an empirical analysis of the socio-psychological and sociocultural factors determining women's mental well-being in the context of labour migration. Education was found to function as a resource supporting emotional reflection, active adaptation, and cognitive stability. Unstable living conditions were associated with increased anxiety, catastrophising, learned helplessness, and danger overestimation. Family responsibilities contributed to emotional self-regulation and empathic sensitivity, while also being associated with higher state and trait anxiety. The findings demonstrate that emotion regulation, cognitive flexibility, social support, and stable living conditions are essential for preserving the mental well-being of women migrant workers.

Keywords: labour migration, women migrant workers, mental well-being, sociocultural adaptation, psychological distress, emotional intelligence, empathy, anxiety, psychological defence, cognitive distortions.

Kirish. Xalqaro migratsiya zamonaviy dunyodagi eng keng ko'lamli demografik, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlardan biriga aylangan. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda dunyodagi xalqaro migrantlar soni 304 million kishiga yetgan. Bu ko'rsatkich 1990-yildagi 154 million nafar migrantga nisbatan deyarli ikki barobar ko'pdir. Xalqaro migrantlar dunyo aholisining 3,7 foizini tashkil etib, ularning qariyb 48 foizi xotin-qizlardan iborat. Mazkur statistika migratsiyaning gender

xususiyatlarini alohida ilmiy muammo sifatida o'rganish zarurligini ko'rsatadi [1].

Xalqaro mehnat tashkilotining eng so'nggi global baholashlariga ko'ra, 2022-yilda qabul qiluvchi mamlakatlar mehnat bozorida ishtirok etgan xalqaro migrantlar soni 167,7 million kishini tashkil etgan. Ularning 102,7 million nafari erkaklar, 64,9 million nafari esa xotin-qizlardan iborat bo'lgan. Mehnat bozorida ishtirok etgan migrantlarning 155,6 million nafari ish bilan band bo'lgan, 12,1 million nafari ishsiz sifatida qayd etilgan. Xalqaro migrantlar global ishchi kuchining 4,7 foizini tashkil etgan. Ularning 68,4 foizi, ya'ni 114,7 million nafari yuqori daromadli davlatlarda jamlangan [2]. Mazkur ko'rsatkichlar tashqi mehnat migratsiyasining faqat iqtisodiy ehtiyoj yoki hududiy harakatlanish hodisasi emasligini, balki shaxsning psixologik holati, ijtimoiy identifikatsiyasi, oilaviy rollari, emotsional barqarorligi va ruhiy farovonligiga ta'sir qiluvchi ko'p bosqichli jarayon ekanligini tasdiqlaydi. Xotin-qizlar migratsiya davomida mehnat qilish bilan birga onalik, turmush o'rtoqlik, oilani moddiy ta'minlash va yaqinlarini emotsional qo'llab-quvvatlash vazifalarini ham bajaradilar. Mazkur rollarning bir vaqtning o'zida amalga oshirilishi ulardagi psixologik yuklamani kuchaytirishi mumkin.

Xalqaro migratsiya tashkiloti migratsiya tajribasining gender bilan chambarchas bog'liqligini ta'kidlaydi. Gender omili migratsiyaga tayyorgarlik ko'rish, mamlakatdan chiqib ketish, qabul qiluvchi davlatga kirish, unda yashash, mehnat faoliyatini olib borish va vatanga qaytish bosqichlarining barchasida migrantlarning imkoniyatlari, xavflari va ijtimoiy himoyalanganlik darajasini belgilaydi. Mehnat migratsiyasi migratsiyaning eng yaqqol genderlashgan shakllaridan biri hisoblanadi [3]. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, migratsiya davomida salbiy hayotiy hodisalarga duch kelgan migrantlarda xavotir, depressiv holatlar, travmadan keyingi stress belgilari va boshqa ruhiy salomatlik muammolarining yuzaga kelish ehtimoli qabul qiluvchi mamlakat aholisiga nisbatan yuqoriroq bo'lishi mumkin. Migrantlarning ruhiy salomatligiga shaxsiy xavfsizlik, o'zlikni anglash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, asosiy ehtiyojlarning qondirilishi, diskriminatsiya, psixologik yordamdan foydalanish imkoniyati va madaniy muhitga moslashish kabi omillar ta'sir ko'rsatadi [4].

Migratsiya shaxs hayotida uzoq muddatli ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan murakkab jarayondir. Mehnat migratsiyasi sharoitida xotin-qizlar nafaqat iqtisodiy, balki emotsional, ijtimoiy va madaniy omillar majmuasining ta'siriga duch keladilar. Shu sababli migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligini baholashda iqtisodiy holat bilan cheklanmasdan, ularning subyektiv salomatlikni idrok etishi, emotsional intellekti, psixologik himoya mexanizmlari, ijtimoiy-madaniy moslashuvi, xavotirlanishi va umumiy hayotiy vaziyatni qabul qilish xususiyatlarini kompleks tahlil qilish zarur. Migratsiya jarayonida shaxsning ruhiy holati vaqt o'tishi bilan o'zgaradi. Migratsiyaning dastlabki davridagi psixologik holat keyingi moslashuv jarayonlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Dastlabki psixologik distress darajasi past bo'lgan migrant xotin-qizlarda keyingi davrda o'z salomatligini ijobiy baholash, ijtimoiy-madaniy moslashuvning yaxshilanishi va qabul qiluvchi jamiyatdagi hayotiy vaziyatni nisbatan ijobiy idrok etish ehtimoli yuqoriroq bo'ladi. Aksincha, migratsiyaning boshlang'ich bosqichida yuzaga kelgan yuqori ruhiy zo'riqish keyingi adaptatsiya jarayonini murakkablashtirishi mumkin.

Maqsad va uni asoslash. Migrantlar mahalliy aholiga nisbatan ko'proq ruhiy zo'riqish holatlariga duch kelishi mumkin. Bunga shaxsiy resurslar va emotsional barqarorlik bilan bog'liq individual omillar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va diskriminatsiya bilan bog'liq ijtimoiy omillar, shuningdek, beqaror bandlik va daromadning yetarli emasligi bilan bog'liq iqtisodiy omillar sabab bo'ladi. Mazkur omillar akkulturatsiya jarayonidagi stressni kuchaytirib, xavotir, depressiv holatlar va moslashuvdagi qiyinchiliklarni yuzaga keltirishi mumkin. Akkulturatsiya madaniyatlararo aloqalar ta'sirida shaxsning qadriyatlar, xulq-atvori, kommunikativ usullari va identifikatsiya jarayonlarida yuzaga keladigan o'zgarishlarni ifodalaydi. Migrant xotin-qizlar uchun akkulturatsiya yangi imkoniyatlar, ijtimoiy tajriba va kasbiy rivojlanish manbai bo'lishi mumkin. Biroq psixologik va ijtimoiy resurslarning yetarli emasligi sharoitida u akkulturativ stress manbaiga aylanadi. Yangi ijtimoiy-madaniy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish xotin-qizlardan muloqot uslubini moslashtirish, yangi tilni o'zlashtirish, emotsiyalarni boshqarish, ijtimoiy qoidalarni tushunish va yangi rollarni qabul qilish ko'nikmalarini talab etadi. Mazkur ko'nikmalarning yetarlicha rivojlanmaganligi ruhiy zo'riqish va moslashuv muammolarini kuchaytiradi. Ijtimoiy-madaniy moslashuv shaxsning yangi muhitda kundalik hayotini samarali tashkil etishi, ijtimoiy me'yorlarni tushunishi va ularga muvofiq harakat qilishi jarayonidir. U faqat bilim va xulq-atvordan iborat bo'lmay, emotsional omillarni ham qamrab oladi. Shu sababli migrant xotin-qizlarning ruhiy holatini faqat kognitiv yoki xulqiy ko'rsatkichlar yordamida izohlash yetarli emas. Emotsional regulyatsiya, empatiya, ichki psixologik resurslar va himoya mexanizmlari ruhiy salomatlikni saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Emotsional intellekt shaxsning o'z va boshqalarning emotsiyalarini anglash, tushunish, boshqarish va ulardan ijtimoiy faoliyatda samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Emotsional intellekt emotsiya va kognitsiya o'rtasidagi muvozanatni ta'minlab, shaxsning yangi muhitga moslashuvini yengillashtirishi mumkin. Kundalik mehnat qiyinchiliklari, ijtimoiy munosabatlardagi ziddiyatlar, kamsitish va oiladan uzoqlik sharoitida emotsional intellekt migrant xotin-qizlar uchun muhim psixologik resurs hisoblanadi. Emotsiyalarga haddan tashqari e'tibor qaratish yetarli emotsional aniqlik va regulyatsiya bilan muvozanatlashtirilmasa, ruminativ fikrlash va psixologik distressning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, emotsional aniqlik, kayfiyatni tiklash va emotsional vaziyatni qayta baholash ko'nikmalari ruhiy farovonlikni qo'llab-quvvatlovchi omillar sifatida namoyon bo'ladi. Shunga qaramay, emotsional intellekt, psixologik himoya, empatik qobiliyatlar, xavotirlanish va kognitiv xatolarning migratsiya vektori hamda ijtimoiy-demografik omillar bilan kompleks bog'liqligini o'rgangan tadqiqotlar yetarli emas. Mavjud tadqiqotlarning katta qismi alohida psixologik ko'rsatkichlarga yoki kesimiy tahlilga asoslanadi. Bu esa migratsiya sharoitidagi ruhiy farovonlikning ko'p omilli va dinamik xususiyatini to'liq ochib bermaydi. Tadqiqotning maqsadi tashqi mehnat migranti bo'lgan xotin-qizlarning ruhiy farovonligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik va sotsiomadaniy omillarni aniqlash, shuningdek, yosh, ma'lumot darajasi, yashash joyi, oilaviy holat va migratsiya davlatining psixologik himoya

mexanizmlari, emotsional intellekt, empatik qobiliyatlar, xavotirlanish va kognitiv xatolar bilan o'zaro bog'liqligini empirik jihatdan ochib berishdan iborat [5].

Birinchidan, tashqi mehnat migratsiyasi xotin-qizlarning kasbiy va iqtisodiy holati bilan bir qatorda, ularning oilaviy rollari, ijtimoiy identifikatsiyasi va emotsional holatini ham o'zgartiradi. Migrant xotin-qiz bir vaqtning o'zida mehnat subyekti, ona, turmush o'rtog'i, oilaning moddiy ta'minotchisi va masofaviy emotsional tayanchi vazifalarini bajarishi mumkin. Ikkinchidan, migratsiya sharoitida yuzaga keladigan psixologik distress faqat tashqi muhitning murakkabligi bilan emas, balki shaxsning ushbu muhitni qanday idrok etishi, baholashi va boshqarishi bilan ham belgilanadi. Shu jihatdan emotsional intellekt, psixologik himoya, empatiya va kognitiv baholash usullari adaptatsiyaning ichki mexanizmlari hisoblanadi. Uchinchidan, migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligi ijtimoiy-demografik omillarga qarab farqlanishi mumkin. Yosh va hayotiy tajriba psixologik yetuklikni kuchaytirishi, ta'lim darajasi kognitiv va emotsional resurslarni rivojlantirishi, yashash sharoitlari xavfsizlik tuyg'usiga ta'sir qilishi, oilaviy holat esa ham psixologik tayanch, ham qo'shimcha mas'uliyat manbai sifatida namoyon bo'lishi mumkin. To'rtinchidan, qabul qiluvchi davlatdagi huquqiy aniqlik, ijtimoiy himoya, mehnat sharoitlari va madaniy muhit migrant xotin-qizlarda nazorat tuyg'usi, emotsional barqarorlik va realistlik kognitiv baholashning shakllanishiga xizmat qiladi. Beqaror muhit esa xavotir, o'rganilgan o'zlik, maksimalizm va xavfni bo'rttirish kabi noadaptiv holatlarni kuchaytirishi mumkin [6].

Tadqiqotda 798 nafar tashqi mehnat migranti bo'lgan xotin-qizlarning empirik natijalari tahlil qilindi. Psixologik himoya mexanizmlari, emotsional intellekt, empatik qobiliyatlar, vaziyatli va shaxsiy xavotirlanish hamda kognitiv xatolar o'rganildi. Ijtimoiy-demografik omillar sifatida yosh, ma'lumot darajasi, yashash joyi, oilaviy holat va migratsiya davlati tanlandi. O'zgaruvchilar o'rtasidagi aloqadorlik korrelyatsion tahlil yordamida baholandi. Natijalar sabab va oqibat munosabatini emas, ko'rsatkichlarning birgalikda o'zgarish tendensiyasini ifodalaydi. Musbat korrelyatsiya bir ko'rsatkich ortishi bilan ikkinchi ko'rsatkich ham ortish tendensiyasini, manfiy korrelyatsiya esa bir ko'rsatkich ortishi bilan ikkinchisining pasayish tendensiyasini anglatadi.

Ilmiy muammoning tavsifi va yechimi. Migratsiya vektori, ijtimoiy holat va sotsiomadaniy muhit xotin-qizlarning migratsiya davridagi xulq-atvor shakllarini tartibga soluvchi omillardan biri hisoblanadi. Migratsiya sharoitidagi stress, noaniqlik va mas'uliyat shaxsning psixologik himoya mexanizmlarini faollashtirishi mumkin. Mazkur himoya mexanizmlari qisqa muddatda ruhiy zo'rqiqlikni kamaytirsa-da, uzoq muddat davomida ulardan qat'iy foydalanish real muammolarni hal qilish jarayonini cheklashi mumkin.

Jadval-1r

Migratsiya vektori, motivi, ijtimoiy holatning xotin-qizlar hayot maromiga ta'siri (N=798)

Shkalalar	Yosh	Ma'lumoti	Yashash joyi	Oilaviy holat	Migratsion davlat
Regressiya	-0,032	0,048	-0,001	0,032	0,011
Bostirish	-0,049*	0,028	0,027	-0,009	0,003
Rad etish	-0,037*	0,018	-0,060*	-0,002	0,037
Proyektsiya	-0,045*	0,005	-0,003	-0,008	-0,073*
Kompensatsiya	-0,058*	0,102**	0,000	-0,011	0,014
Giperkompensatsiya	-0,032	0,017	-0,032	0,027	0,009
Ratsionalizatsiya	-0,036	0,044	0,016	-0,032	0,027

Izoh: * - $p < 0,05$, ** - $p < 0,01$

Migratsiya vektori, motivi va ijtimoiy holat ham nazdimizda xotin-qizlarning mehnat migratsiyasi davrida ulardagi ijtimoiy-psixologik xususiyatlar shakllanib, xulq-atvor patternlarida barqarorlashib stimullashuviga imkon beruvchi sotsiomadaniy mexanizmlardan biri bo'lishi mumkin. Shu sababdan, tashqi mehnat migranti sanalgan xotin-qizlardagi yuqorida keltirib o'tilgan sotsiomadaniy determinantlarni hayot maromi indeksiga integral ta'sirini empiric tadqiq etish zaruratini shakllantiradi. Xususan, yosh ortib borishi bilan tashqi mehnat migrant ayollarda emotsional kechinmalarni ongli ravishda bostirishga ehtiyoj kamayishini ko'rsatadi. Psixologik jihatdan bu holat hayotiy tajriba ortishi, emotsional vaziyatlarni anglash va ularni qabul qilish qobiliyatining rivojlanishi bilan izohlanadi. Yoshi katta migrant ayollar stressli vaziyatlarni ichki bosim ostida saqlashdan ko'ra, ularni real baholash va moslashuvchan tarzda boshqarishga moyil bo'ladilar. Bu esa hayot maromini nisbatan barqaror va kamroq ichki ziddiyatlar bilan tartibga solish imkonini beradi ($r = -0,049$; $p < 0,05$). Yosh bilan rad etish mexanizmi o'rtasidagi manfiy bog'liqlik shuni ko'rsatadiki, yosh ulg'aygani sari shaxs hayotiy qiyinchiliklarni inkor etish orqali emas, balki ularni qabul qilish orqali yengib o'tishga intiladi. Migratsiya sharoitida bu holat psixologik yetuklikning shakllanishi, real cheklovlarini tan olish va vaziyatga moslashuvchan munosabat bildirish bilan bog'liqdir. Natijada hayot maromini boshqarishda inkor etishga asoslangan himoya strategiyalari o'z ahamiyatini yo'qota boradi ($r = -0,037$; $p < 0,05$).

Yosh va proyektsiya o'rtasidagi bog'liqlik yosh ortgani sari ichki kechinmalarni tashqi omillarga yuklash tendensiyasi pasayishini ko'rsatadi. Psixologik nuqtayi nazardan bu holat shaxsning mas'uliyatni tashqi muhitga ko'chirishdan ko'ra, ichki refleksiya va o'zini anglash orqali hayot maromini boshqarishga o'tishini anglatadi. Migratsiya tajribasi ortgan sari ayollar o'z emotsional holatlarining manbaini tashqi sharoitlardan emas, balki ichki ehtiyojlar va resurslar bilan bog'lashga moyil bo'ladilar ($r = -0,045$; $p < 0,05$). Yosh bilan kompensatsiya mexanizmi o'rtasidagi manfiy bog'liqlik shuni ko'rsatadiki, yosh ulg'aygan sari shaxs ichki yetishmovchiliklarni muqobil faoliyat orqali qoplashga kamroq ehtiyoj sezadi. Bu holat

hayotiy tajriba va psixologik barqarorlikning ortishi bilan izohlanadi. Migratsiya sharoitida yoshroq ayollarga xos bo'lgan "o'zini isbotlash"ga qaratilgan kompensator faollik yoshi katta ayollarda o'rnini realistik baholash va resurslarni tejashga asoslangan boshqaruv usullariga bo'shatadi ($r=-0,058$; $p<0,05$).

Ma'lumot darajasi bilan kompensatsiya mexanizmi o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik ta'lim darajasi yuqori bo'lgan migrant ayollarda ichki qiyinchiliklarni faol strategiyalar orqali qoplash tendensiyasi kuchliroq ekanligini ko'rsatadi. Kognitiv resurslarning rivojlanganligi, muqobil imkoniyatlarni ko'ra olish va faol moslashuvga intilish bilan izohlanadi. Bunday ayollar hayot maromini boshqarishda passiv kutishdan ko'ra, faol harakat va o'zini rivojlantirishga yo'naltirilgan strategiyalarni tanlaydilar ($r=0,102$; $p<0,01$). Yashash joyi va rad etish o'rtasidagi bog'liqlik yashash sharoitlari murakkablashgan sari real vaziyatlarni inkor etish mexanizmi susayishini ko'rsatadi. Migratsiya sharoitida turar joy, ijtimoiy muhit va madaniy farqlar bilan bevosita yuzma-yuz kelish shaxsni reallikni tan olishga majbur etadi. Natijada hayot maromini boshqarishda inkor etish emas, balki moslashuvchanlik ustunlik qiladi ($r=-0,060$; $p<0,05$). Migratsion davlat omili bilan proyeksiya mexanizmi o'rtasidagi manfiy bog'liqlik qabul qiluvchi mamlakat sharoitlari barqaror va nisbatan tushunarli bo'lgan sari ichki muammolarni tashqi omillarga yuklash ehtiyoji kamayishini ko'rsatadi. Huquqiy, ijtimoiy va madaniy muhitning aniqligi shaxsda nazorat hissini kuchaytirishini va hayot maromini boshqarishda ichki tayanchlarga suyanish imkonini kengaytirishini anglatadi ($r=-0,073$; $p<0,05$). Migratsiya vektori va ijtimoiy-demografik omillar xotin-qizlar hayot maromini boshqarish mexanizmlarining yo'nalishi va intensivligini belgilovchi muhim psixologik determinantlar sifatida namoyon bo'ladi. Yosh va migratsiya tajribasi ortishi bilan himoyaviy mexanizmlar susayib, ongli va realistik boshqaruv strategiyalari ustunlik qiladi. Ta'lim darajasi esa faol va kompensator moslashuv imkoniyatlarini kengaytiradi [7].

Jadval-2

Migratsiya vektori, motivi, ijtimoiy holatning xotin-qizlar emotsional intellektiga ta'siri ($N=798$)

Shkalalar	Yosh	Ma'lumoti	Yashash joyi	Oilaviy holat	Migratsion davlat
Shaxslararo emotsional intellekt	-0,035	0,029*	-0,040	0,069	0,011
Ichki shaxsiy emotsional intellekt	-0,030	0,111**	-0,009*	0,024	0,040*
Emotsiyalarni tushunish	0,019	-0,002	0,015	0,055	-0,024
Emotsiyalarni boshqarish	0,009	0,040*	-0,010	0,055	0,005
Boshqa odamning emotsiyalarini tushunish	0,084*	-0,034*	-0,056	0,054	0,034
Boshqa odamning emotsiyalarini boshqarish	-0,057	0,044*	-0,019	0,040	0,028
O'z emotsiyalarini tushunish	0,035	0,004	-0,026	0,040	0,028*
O'z emotsiyalarini boshqarish	0,019	-0,013	-0,055	0,073*	0,020*
Ekspressiyani nazorat qilish	-0,015	0,007	-0,016*	0,038*	0,041*

Izoh: * - $p<0,05$, ** - $p<0,01$

Ma'lumot darajasi oshgan sari shaxslararo emotsional intellektning kuchayishi kuzatilishi ta'lim jarayonida kommunikativ ko'nikmalar, ijtimoiy sezgirlik va boshqalar bilan o'zaro munosabatlarni anglash qobiliyatining rivojlanishi bilan izohlanadi. Tashqi mehnat migratsiyasi sharoitida ma'lumoti yuqori bo'lgan xotin-qizlar turli madaniy va ijtimoiy kontekstlarda muloqot olib borishga ko'proq tayyor bo'lib, bu ularning emotsional moslashuvchanligini oshiradi ($r=0,029$; $p<0,05$). Ma'lumot darajasi va ichki shaxsiy emotsional intellekt o'rtasidagi ijobiy aloqadorlik ta'lim darajasi ortishi bilan shaxsning o'z emotsional holatini anglash, ichki kechinmalarni tahlil qilish va refleksiya qilish qobiliyati rivojlanishini ko'rsatadi. Bu holat kognitiv faoliyatning kengayishi, abstrakt fikrlash va o'z-o'zini kuzatish ko'nikmalarining shakllanishi bilan bog'liq ($r=0,111$; $p<0,01$) [10].

Ta'lim darajasi yuqori bo'lgan migrant ayollarda emotsiyalarni boshqarish ko'nikmalari nisbatan rivojlangan bo'lib, bu stressli vaziyatlarda impulsiv reaksiyalarni cheklash va vaziyatga mos emotsional javob qaytarish imkonini beradi. Migratsiya sharoitida bu ko'nikma psixologik barqarorlikni ta'minlovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi ($r=0,040$; $p<0,05$). Ma'lumot darajasi va boshqa odamning emotsiyalarini boshqarish o'rtasidagi aloqadorlik ta'lim jarayonida yetakchilik, ijtimoiy ta'sir va muloqotni boshqarish ko'nikmalarining shakllanishi bilan izohlanadi. Ma'lumoti yuqori bo'lgan ayollar jamoaviy vaziyatlarda boshqalarning emotsional holatiga moslashish va ularni konstruktiv yo'naltirish imkoniyatiga ko'proq ega bo'ladi ($r=-0,034$; $p<0,05$). Yosh ortishi bilan empirik tajriba, ijtimoiy rollarning kengayishi va hayotiy vaziyatlarning xilma-xilligi oshadi. Bu esa boshqalarning emotsional holatini nozik farqlash, ularning kechinmalarini chuqurroq anglash qobiliyatining rivojlanishiga olib keladi [11]. Migratsiya sharoitida bu ko'rsatkich ijtimoiy moslashuvni yengillashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi ($r=-0,084$; $p<0,05$). Yashash joyi va ichki shaxsiy

emotsional intellekt o'rtasidagi manfiy aloqadorlik yashash sharoitlari murakkablashgan yoki beqaror bo'lgan sari shaxsning ichki emotsional refleksiya resurslari qisqarishini ko'rsatadi. Migratsiya kontekstida turar joy, ijtimoiy muhit va madaniy bosimlar ichki emotsional jarayonlarni anglashga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin ($r=-0,009$; $p<0,05$). Yashash joyi va ekspressiyani nazorat qilish yashash sharoitlari o'zgaruvchan va stressli bo'lgan sari emotsionalni tashqi ifodalanishini nazorat qilish qiyinlashishini anglatadi. Ijtimoiy nazorat kuchsiz yoki beqaror bo'lgan muhitlarda emotsional ifoda kamroq boshqariladi ($r=-0,016$; $p<0,05$). Migratsion davlat va ichki shaxsiy emotsional intellekt o'rtasidagi ijobiy aloqadorlikka binoan, qabul qiluvchi mamlakatning ijtimoiy-huquqiy sharoitlari nisbatan barqaror va tushunarli bo'lgan sari shaxs o'z ichki emotsional holatini anglash va boshqarish imkoniyatiga ko'proq ega bo'ladi. Bu holat nazorat hissining kuchayishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin ($r=0,040$; $p<0,05$). Migratsion muhit shaxs uchun qanchalik aniqlik va xavfsizlik bersa, u o'z emotsional kechinmalarini shunchalik aniqroq anglaydi. Bu esa emotsional refleksiyaning rivojlanishiga xizmat qiladi ($r=0,028$; $p<0,05$). Migratsion davlat va o'z emotsiyalarini boshqarish o'rtasidagi ijobiy aloqadorlik shuni ko'rsatadiki, qulayroq migratsion sharoitlar emotsional o'zini boshqarish jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi. Ijtimoiy himoya, huquqiy aniqlik va barqaror ish sharoiti emotsional barqarorlikni mustahkamlaydi ($r=0,020$; $p<0,05$). Migratsion davlat va ekspressiyani nazorat qilish o'rtasidagi ijobiy aloqadorlik migrant ayollarning qabul qiluvchi jamiyat madaniy me'yorlariga moslashish jarayonida emotsional ifodani nazorat qilishni kuchaytirishini ko'rsatadi. Bu moslashuv strategiyasi sifatida ijtimoiy maqbullikni saqlashga xizmat qiladi ($r=0,041$; $p<0,05$).

Oilaviy majburiyatlarning mavjudligi shaxsni emotsional barqarorlikka, impulsni nazorat qilishga va mas'uliyatli emotsional xatti-harakatlarga undaydi. Migratsiya sharoitida bu holat emotsional o'zini boshqarishning muhim resursi sifatida namoyon bo'ladi ($r=0,073$; $p<0,05$). Oilaviy holat va ekspressiyani nazorat qilish o'rtasidagi ijobiy aloqadorlik oilaviy rollar shaxsdan emotsional ifodani me'yorlashni talab qilishini ko'rsatadi. Natijada emotsional ekspressiya ijtimoiy vaziyatlarga mos tarzda boshqariladi ($r=0,088$; $p<0,05$). Qayd etilgan empirik natijalar migratsiya vektori va ijtimoiy-demografik omillar xotin-qizlarning emotsional intellekti tarkibiy qismlariga selektiv va differensial ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ta'lim darajasi va migratsion muhit emotsional intellektning regulativ va reflektiv komponentlarini kuchaytirsa, yashash sharoitlarining murakkabligi ayrim ichki emotsional resurslarni cheklaydi [8].

Jadval-3

Migratsiya vektori, motivi, ijtimoiy holatning xotin-qizlar empatik qobiliyatlariga ta'siri (N=798)

Shkalalar	Yosh	Ma'lumoti	Yashash joyi	Oilaviy holat	Migratsion davlat
Empatiyaning ratsional kanali	-0,037	0,037*	-0,053	-0,011*	-0,021
Empatiyaning emotsional kanali	0,035*	-0,016*	0,036	0,038*	0,012
Empatiyaning intuitiv kanali	-0,012*	0,004	0,010	0,079*	-0,024
Empatiyaga sabab bo'luvchi to'siqlar	-0,026*	-0,035*	-0,050	0,010*	-0,037*
Empatiyada tushunuvchi qobiliyat	0,003	0,000	-0,065	0,022*	0,042*
Empatiyada identifikatsiya	-0,043	-0,003	-0,044	-0,014*	-0,010*

Izoh: * - $p<0,05$, ** - $p<0,01$

Empirik natijalar migratsiya vektori va ijtimoiy-demografik omillar xotin-qizlarning empatik qobiliyatlariga selektiv va ko'p yo'nalishli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Yosh va hayotiy tajriba empatiyaning hissiy yetuklashuviga xizmat qilsa, ta'lim darajasi empatik jarayonlarni kognitiv jihatdan tartibga soladi. Oilaviy holat empatiyaning hissiy va intuitiv komponentlarini kuchaytirib, identifikatsiyani muvozanatlashtiradi, migratsion muhit esa empatiyaning ochiqligi va sog'lom chegaralarini belgilaydi. Yosh ortishi bilan empatiyaning emotsional kanalining kuchayishi hayotiy tajriba, ijtimoiy rollarning kengayishi va boshqalar bilan emotsional rezonansga kirishish qobiliyatining rivojlanishi bilan izohlanadi. Migratsiya sharoitida yoshi kattaroq xotin-qizlar boshqalarning kechinmalariga nisbatan hissiy jihatdan sezgirroq bo'lib, bu ularning ijtimoiy moslashuvini yengillashtiradi ($r=0,035$; $p<0,05$). Yosh va empatiyaning intuitiv kanali o'rtasidagi manfiy aloqadorlik yosh ortgani sari emotsional vaziyatlarni intuitiv, ya'ni tezkor va kam ongli sezishdan ko'ra, ularni mantiqiy va tajribaga tayangan holda anglash ustunlik qila boshlashini ko'rsatadi. Mazkur jihat empatik jarayonlarning yetuklashuvi va ongli tus olishini anglatadi ($r=-0,012$; $p<0,05$). Yosh ulg'aygani sari empatik aloqani cheklovchi ichki to'siqlar (ishonchsizlik, xavotir, himoyalaniish)ning kamayishi kuzatiladi. Bu holat shaxsiy barqarorlikning ortishi va ijtimoiy vaziyatlarda o'zini erkinroq tutish bilan bog'liq ($r=-0,026$; $p<0,05$) [9].

Ta'lim darajasi yuqori bo'lgan xotin-qizlarda boshqalarning emotsional holatini mantiqiy tahlil qilish, vaziyatni kognitiv jihatdan anglash orqali empatiya bildirish qobiliyati kuchliroq namoyon bo'ladi. Bu kognitiv resurslarning rivojlanganligi bilan izohlanadi ($r=0,037$; $p<0,05$). Ma'lumot darajasi va empatiyaning emotsional kanali o'rtasidagi manfiy aloqadorlik ta'lim darajasi oshgani sari empatiyada hissiy "singib ketish" kamayib, emotsional masofa saqlanishini ko'rsatadi. Bu professional va ijtimoiy muhitda emotsional charchashdan himoyalovchi muhim mexanizm sifatida baholanadi ($r=-0,016$; $p<0,05$). Ta'lim darajasi ortishi bilan empatik aloqani cheklovchi kognitiv va emotsional to'siqlar qisqaradi. Bu shaxsning muloqotda ochiqligi va ijtimoiy kompetentligining ortishi bilan bog'liq ($r=-0,035$; $p<0,05$). Oilaviy

holat va empatiyaning ratsional kanali o'rtasidagi manfiy aloqadorlik oilaviy majburiyatlar mavjud bo'lgan sharoitda empatiyaning ratsional komponenti nisbatan susayib, empatik munosabat ko'proq hissiy va bevosita shaklda namoyon bo'lishi mumkinligi tasdiqlaydi. Bu holat yaqin munosabatlarda mantiqiy tahlildan ko'ra hissiy javob ustunligini anglatadi ($r=-0,011$; $p<0,05$) [12].

Oilaviy holat va empatiyaning emotsional kanali o'rtasidagi ijobiy aloqadorlikka binoan, oilaviy rollar (ona, turmush o'rtog'i) shaxsda boshqalarning kechinmalariga nisbatan hissiy sezgirlikni kuchaytirishini ko'rsatadi. Migratsiya sharoitida bu oilaviy mas'uliyatning empatik resurs sifatida namoyon bo'lishidan dalolat beradi ($r=0,038$; $p<0,05$). Oilaviy hayot tajribasi shaxsda vaziyatni tez sezish, yaqinlarning holatini oldindan his qilish qobiliyatini kuchaytirishi empatiyaning intuitiv shaklining faollashuvi bilan izohlanadi ($r=0,079$; $p<0,05$). Oilaviy munosabatlar shaxsdan boshqalarni tushunish, murosaga kelish va emotsional ehtiyojlarni hisobga olishni talab qiladi. Shu sababli oilaviy holat empatiyada tushunuvchi komponentning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi ($r=0,010$; $p<0,05$). Oilaviy holat va empatiyada identifikatsiya o'rtasidagi manfiy aloqadorlik oilaviy majburiyatlar shaxsda emotsional chegaralarni mustahkamlashini, boshqalarning holatiga haddan tashqari singib ketishdan himoya qilishini ko'rsatadi ($r=-0,014$; $p<0,05$). Qabul qiluvchi davlat sharoitlari barqaror va tushunarli bo'lgan sari empatik aloqani cheklovchi omillar kamayadi. Ijtimoiy xavfsizlik va huquqiy aniqlik empatiyaning erkin namoyon bo'lishiga imkon yaratadi ($r=-0,037$; $p<0,05$). Migratsion davlat va empatiyada tushunuvchi qobiliyat o'rtasidagi ijobiy aloqadorlik qulay migratsion muhit boshqalar bilan samarali emotsional aloqani yo'lga qo'yish imkonini kengaytirishini ko'rsatadi. Shaxs ijtimoiy vaziyatlarni yaxshiroq tushunadi va empatik javobni adekvat shakllantira oladi ($r=0,042$; $p<0,05$). Migratsion davlat va empatiyada identifikatsiya o'rtasidagi manfiy aloqadorlik barqaror migratsion muhit shaxsga emotsional masofani saqlash, o'z "Men" chegaralarini mustahkamlash imkonini berishini anglatadi. Natijada empatiya sog'lom, differensiallashgan shaklda namoyon bo'ladi ($r=-0,010$; $p<0,05$) [13].

Yakuniy qism. Empirik natijalar migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligini alohida bitta ko'rsatkich bilan tushuntirib bo'lmashligini ko'rsatadi. Ruhiy farovonlik shaxsiy, oilaviy, ijtimoiy, madaniy va institutsional omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Birinchi yo'nalish migratsiyadan oldingi psixologik tayyorgarlikdan iborat bo'lishi kerak. Unda qabul qiluvchi davlatning huquqiy tizimi, mehnat shartlari, yashash qoidalari, madaniy me'yorlari va mavjud yordam xizmatlari haqida aniq axborot berilishi zarur. Ikkinchi yo'nalish emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilishi lozim. Migrant xotin-qiz o'z emotsiyalarini aniqlash, ularning sabablarini tushunish, emotsional zo'riqishni boshqarish va hissiyotlarni ijtimoiy jihatdan maqbul shaklda ifodalash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Uchinchi yo'nalish psixologik himoya mexanizmlarini anglash va konstruktiv koping strategiyalarini rivojlantirishni nazarda tutadi. Muammoni inkor etish yoki tashqi omillarga proyeksiya qilish o'rniga real vaziyatni tan olish, nazorat qilinadigan va nazorat qilib bo'lmaydigan omillarni ajratish hamda amaliy harakat rejasini tuzish o'rgatilishi lozim. To'rtinchi yo'nalish empatik qobiliyat va psixologik chegaralar muvozanatini ta'minlashga qaratiladi. Boshqalarning kechinmalarini tushunish ijtimoiy moslashuv uchun muhim, biroq doimiy emotsional singib ketish ruhiy charchashga olib kelishi mumkin. Beshinchi yo'nalish xavotir va kognitiv xatolarni kamaytirishni ko'zda tutadi. Bunda relaksatsiya, kognitiv qayta baholash, muammolarni bosqichma-bosqich hal qilish, falokatlashtirishni kamaytirish va realistlik kelajak rejasini shakllantirish usullaridan foydalanish lozim. Oltinchi yo'nalish xavfsiz yashash va mehnat sharoitlarini yaratishga qaratilishi kerak. Empirik natijalarga ko'ra, yashash muhitining beqarorligi xavotir, falokatlashtirish, o'rganilgan ojizlik, maksimalizm va xavfni bo'rttirish bilan bog'langan. Shu sababli migrant xotin-qizlarning ruhiy salomatligini muhofaza qilish psixologik xizmatlar bilan cheklanmasdan, turar joy, huquqiy himoya va munosib mehnat sharoitlarini ham qamrab olishi zarur. Yettinchi yo'nalish oilaviy munosabatlarni masofadan turib boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat. Oilaviy majburiyatlar emotsional o'zini boshqarish va empatiyaning rivojlantirishi bilan birga, xavotirni ham kuchaytirishi mumkin. Shu sababli oilaviy mas'uliyatni taqsimlash, muntazam muloqot va aybdorlik hissini boshqarish bo'yicha psixologik tavsiyalar berilishi lozim. Sakkizinchi yo'nalish migrant xotin-qizlar uchun ona tilida ishlaydigan masofaviy psixologik maslahat, inqirozga qarshi yordam va o'zaro ko'mak guruhlarini tashkil etishni talab qiladi. Mehnat migratsiyasi xotin-qizlarning hayotida iqtisodiy imkoniyatlar bilan bir qatorda, psixologik, oilaviy, ijtimoiy va madaniy o'zgarishlarni yuzaga keltiruvchi murakkab jarayondir. Migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligi ularning individual psixologik resurslari, oilaviy majburiyatlari, ta'lim darajasi, yashash sharoitlari va qabul qiluvchi davlatning ijtimoiy-huquqiy muhiti bilan chambarchas bog'liq. Yosh ortishi bilan bostirish, rad etish, proyeksiya va kompensatsiya kabi ayrim psixologik himoya mexanizmlarining kamayish tendensiyasi kuzatildi. Bu hayotiy tajriba ortishi bilan real vaziyatni qabul qilish, ichki refleksiya va ongli boshqaruv usullarining rivojlanishini ko'rsatishi mumkin. Ta'lim darajasi kompensator faollik, ichki shaxsiy emotsional intellekt, emotsiyalarni boshqarish va empatiyaning ratsional kanali bilan ijobiy bog'langan. Ta'lim shaxsiylashtirish va o'rganilgan ojizlik kabi kognitiv xatolar bilan manfiy bog'liqlik ko'rsatgan. Bu ta'limning migrant xotin-qizlarning ruhiy farovonligini qo'llab-quvvatlovchi muhim kognitiv va psixologik resurs ekanligini tasdiqlaydi. Yashash sharoitlarining barqarorligi vaziyatli xavotirlanishning pasayishi bilan bog'langan. Beqaror yashash muhiti esa shaxsiy xavotir, falokatlashtirish, o'rganilgan ojizlik, maksimalizm va xavfni bo'rttirish bilan bog'liq bo'lgan. Shu sababli xavfsiz turar joy migrant xotin-qizlarning ruhiy salomatligini himoya qiluvchi muhim ijtimoiy omil hisoblanadi. Oilaviy holat emotsional o'zini boshqarish, ekspressiyani nazorat qilish, empatiyaning emotsional va intuitiv kanallari bilan ijobiy bog'langan. Shu bilan birga, oilaviy majburiyatlar vaziyatli va shaxsiy xavotirlanishning ortishi bilan ham bog'langan. Demak, oila bir vaqtning o'zida ham psixologik resurs, ham qo'shimcha emotsional mas'uliyat manbai sifatida namoyon bo'ladi. Qabul qiluvchi davlatdagi barqaror huquqiy va ijtimoiy sharoitlar ichki shaxsiy emotsional intellekt, o'z emotsiyalarini tushunish, o'zini boshqarish va empatik tushunish bilan ijobiy bog'langan. Barqaror migratsion muhit proyeksiya, maksimalizm va xavfni bo'rttirishning kamayishi bilan aloqador bo'lgan. Migrant xotin-qizlarning ruhiy

farovonligini ta'minlash uchun individual psixologik yordam bilan bir qatorda, xavfsiz yashash va mehnat muhiti, huquqiy himoya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va oilaviy kommunikatsiya mexanizmlarini ham rivojlantirish zarur [14].

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Mähönen T. A. Acculturation expectations and experiences as predictors of ethnic migrants' psychological well-being // *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2013. Vol. 44, no. 5. P. 786–806. DOI: 10.1177/0022022112466699.
2. Hugo G. Migration and women's empowerment // *Women's Empowerment and Demographic Processes: Moving Beyond Cairo* / ed. by H. B. Presser, G. Sen. Oxford: Oxford University Press, 2000. P. 287–317. DOI: 10.1093/oso/9780198297314.003.0012.
3. Female Migrants: Bridging the Gaps throughout the Life Cycle: Selected Papers of the UNFPA-IOM Expert Group Meeting, New York, 2–3 May 2006 / United Nations Population Fund, International Organization for Migration. New York: UNFPA; IOM, 2006. 139 p.
4. Yang F. Breadwinning: Migrant workers' family motivation in facing life-threatening events and its performance implications // *Journal of Business Research*. 2022. Vol. 150. P. 491–502. DOI: 10.1016/j.jbusres.2022.06.038.
5. Алексанова О. Е. Семейные и индивидуально-психологические характеристики жизнеспособности эмигрантов // *Человек в условиях неопределенности: сборник научных трудов научно-практической конференции с международным участием: в 2 т. / под общ. и науч. ред. Е. В. Бакшутовой, О. В. Юсуповой, Е. Ю. Двойниковой*. Самара: Самарский государственный технический университет, 2018. Т. 1. С. 92–103.
6. Budner S. Intolerance of ambiguity as a personality variable // *Journal of Personality*. 1962. Vol. 30, no. 1. P. 29–50. DOI: 10.1111/j.1467-6494.1962.tb02303.x.
7. Барсукова М. Е. Женщины и миграция: причины, проблемы и последствия // *Женщина в российском обществе*. 2012. № 2 (63). С. 78–82.
8. Илимбетова А. А. Факторы и экономические последствия женской трудовой миграции в Россию // *Вестник Московского университета. Серия 6: Экономика*. 2013. № 4. С. 89–100.
9. Пескова Д. Р. Причины, риски и последствия распространения женской трудовой миграции: исследование на региональном уровне // *Фундаментальные исследования*. 2014. № 11, ч. 3. С. 596–600.
10. Axmedova D. O. Xotin-qizlar mehnat migratsiyasi: ijtimoiy-psixologik yondashuvlar va tahlili // *Inter Education & Global Study*. 2025. Vol. 3, no. 4 (1). B. 390–398.
11. Axmedova D. O. Migratsiya davrida insonning ruhiy jarohati: sabablar va oqibatlari // *O'zMU xabarlar*. 2024. Jild 1, № 1.10.1. B. 46–48. DOI: 10.69617/nuuz.v1i1.10.1.4698.
12. Ahmedova D. Beyond rescue: Integrative psychological, legal, and social support for female migrant survivors of human trafficking // *Qubahan Academic Journal*. 2025. Vol. 5, no. 4. P. 437–465. DOI: 10.48161/qaj.v5n4a2135.
13. Axmedova D. O. Migrantlarning yangi sharoitlarga ijtimoiy-psixologik moslashuvining nazariy tahlili // *Markaziy Osiyoda jamiyat, gender va oila*. 2024. № 3 (12). B. 68–73. DOI: 10.65185/mojgo.vi.97.
14. Axmedova D. O. Mehnat migratsiyasi feminizatsiyalashuvi: xotin-qizlar psixologiyasi va ijtimoiy identifikatsiya // *Markaziy Osiyoda jamiyat, gender va oila*. 2025. B. 19–25. DOI: 10.65185/mojgo.vi.163.
15. Axmedova D. O. Xotin-qizlarda ijtimoiy-psixologik xulq-atvor strategiyalarining migratsiya turiga bog'liq differensial namoyon bo'lishi // *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*. 2026. Jild 4, № 7. B. 353–358. DOI: 10.5281/zenodo.21474732..

2021